

Релігійне життя в Україні

*анотований бібліографічний список
2020. – Вип. 1. – 20 с.*

<http://nplu.org/article.php?id=423&subject=3>

1. Антошевський Т. "Потрібні десятки років, щоб українська церква об'єднала парафії" / Тарас Антошевський ; спілкувалася Анна Орел // Газета по-українськи. — 2019. — 27 груд. (№ 101). — С. 8. *Наведено інтерв'ю з релігієзнавцем Тарасом Антошевським про Православну церкву України (ПЦУ), її приходи та перехід 150-ти парафій до ПЦУ. Зазначено, що майже 600 парафій Російської церкви в Україні перейшли з початку року до Православної церкви України. Приєднуватися почали після того, як 6 січня Вселенський патріарх Варфоломій передав предстоятелю ПЦУ митрополиту Епіфанію Томос — документ, що засвідчив її визнання та незалежність. Українську церкву визнали також Елладська й Олександрійська помісні церкви.* Текст: https://gazeta.ua/articles/ukraine-newspaper/_potribni-desyatki-rokiv-schob-ukrayinska-cerkva-obyednala-parafiyi/944797

2. Антропология религии: порівняльні студії від Прикарпаття до Кавказу / уклад. Кетрін Ваннер, Юлія Буйських ; [голов. ред. К. Ваннер]. — Київ : Дух і літера, 2019. — 437 с. — **Шифр зберігання в Бібліотеці: А802228** . *Зі змісту: Святині та властители: життя, смерть і релігія у сільському Азербайджані / Б. Грант. — С. 111-155; Релігійні переходи і навернення на ісламо-християнському фронті: Грузія та Киргистан / М. Пелкманс. — С. 157-190; Між публічними та приватними у*

міському просторі: наративи, пов'язані з паломництвом хасидів до Умані / А. Марченко. – С. 190-219; Українські мусульмани між релігією і політикою / Д. Брильов. – С. 311-352; "Це насправді наше!": Релігійний синкретизм в українському рідновірстві / М. Лесів. – С. 352-383; Точка (не)єднання. Потенціал та виклики "мостового капіталу" релігійного середовища України / Т. Калениченко. – С. 385-428.

3. Борис Р. Капелан Роман Борис: "Вместе с ветеранами АТО мы своими руками построили в Киеве церковь" / Роман Борис ; беседу вел Игорь Осипчук // Факты и коммент. — 2019. — 12 – 18 дек. (№ 48). — С. 9. *Подано матеріали інтерв'ю з протоієреєм Православної церкви України Романом Борисом, який, як капелан, був у трьох ротаціях у зоні АТО, із 2014 року проїхавши усією лінією фронту з каплицею на колесах. Повернувшись у 2017 році до мирного життя, побудував у Києві разом із ветеранами АТО церков Архистратига Божого Михайла, де розмістив список чудотворної ікони Іверської Божої Матері, яку він провіз у каплиці усією зоною АТО. Роман Борис розповів про фронтове життя, а також про те, що навесні 2020-го планує розпочати будівництво ще одного храму.*

4. Візит ввічливості // Проскурів. — 2019. — 5 груд. (№ 45). — С. 2. *Йдеться про зустріч Хмельницького міського голови Олександра Симчишина із Предстоятелем Української Греко-католицької церкви (УКГЦ) Блаженнішим Святославом (Шевчуком). Зазначено, що Блаженніший Святослав прибув до Хмельницького для здійснення Архієрейської хіротонії і Чину інтронізації отця Івана Кулика на кафедрі єпископа Кам'янець-Подільської єпархії УГКЦ. Духовний лідер греко-католиків наголосив на важливості для церкви "мати добрі зв'язки і взаємоповагу з органами державної влади різних рівнів" та відзначив, що Хмельницький розквітає і розвивається як європейське місто.*

5. Голодрига Ю. "Це духовне вбивство!" / Юлія Голодрига // Експрес. — 2019. — 12 - 19 груд. (№ 50). — С. 4. *Йдеться про оголошення*

безстрокового голодування Архієпископом Кримської єпархії ПЦУ Климентом через загрозу знищення Православної церкви України на окупованому півострові. Одна з вимог владики Климента – аби храм ПЦУ у Сімферополі передали у власність Кримської єпархії ПЦУ.

6. Гордієнко М. Помісна Церква як атрибут легітимації держави / М. Гордієнко // Історія релігій в Україні : наук. щорічник / Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України, КЗ ЛОР "Львів. музей історії релігії". — Львів, 2019. — Вип. 29, ч. 2 : Історія релігій в Україні: актуальні питання. — С. 197-207. - **Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп17510-29/2.** *Зазначено, що створення єдиної помісної Української православної церкви відкриває нові можливості і широкі перспективи для прискорення державотворчих процесів, й одночасно детермінує нові виклики та загрози з боку неоімперських сил, що прагнуть реваншу. Вказано, що деградація національної ідентичності пов'язана із кризою духовності, ослабленням віри, штучним розколом Церкви.*

7. Горєвий Д. ПЦУ : здобутки та виклики за рік / Дмитро Горєвий ; бесіду вела Ольга Хворостовська // Львів. Пошта. — 2019. — 13 груд. (№ 98). — С. 12. *Йдеться про те, що 15 грудня 2019 року виповнюється рік, як на Об'єднавчому соборі у Києві була створена Православна церква України. Подано матеріали бесіди з релігієзнавцем Дмитром Горєвим про те, яким був цей рік для ПЦУ, які головні виклики стояли перед нею, якими найважливішими здобутками вона може пишатися в 2019-му і що ще потрібно зробити.* Текст: <http://www.lvivpost.net/suspilstvo/n/45415>

8. Данилець Ю. В. Релігійне життя православних на Закарпатті в 1914 - 1916 рр. / Ю. В. Данилець // Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. Серія : Історія. — Ужгород, 2018. — Вип. 2 (39). — С. 21-28. — **Шифр зберігання в Бібліотеці : Бп15359-2(39).** *Досліджено релігійне*

життя православних на Закарпатті в 1914 - 1916 рр. Прослідковано вплив Другого Мараморош-Сиготського процесу на розширення православного руху на території нинішньої Закарпатської області. Спираючись на архівні джерела у тексті доведено, що результати процесу, незважаючи на їх жорстокість, не призвели до припинення православ'я. Трибунал призвів до зворотного ефекту, викликавши співчуття у світової громадськості та населення українських комітетів АвстроУгорщини. Проаналізовано наявну джерельну базу, котра локалізована в українських та румунських архівах. Особливу увагу приділено аналізу вироку, вказано терміни ув'язнення та розміри штрафів. Простежено ставлення угорської влади до засуджених на судовому процесі. На основі аналізу джерел доведено, що влада незаконно продовжила термін перебування православним, котрі перебували у в'язницях. Вивчено місіонерську роботу ієромонахів Амфілохія, Матфея та Серафима, котра розгорнулася на території кількох комітетів. Стверджено, що влада задля припинення їхньої діяльності провела арешти та мобілізацію. Спираючись на документи з архіву в Бая Маре, охарактеризовано методіку контролю над православними з боку влади. Вона полягала у стеженні, обов'язкових явках в жандармерії, арештах. Влада застосовувала послуги детективів і таємних агентів. Підсумовано, що уряд безпідставно звинувачував православних селян у зраді державі, порушуючи при цьому чинне в імперії законодавство про культу. Наведено приклади підпільної діяльності православних громад в умовах гонінь.

Текст:

file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Nvuulist_2018_2_4.pdf

9. Денисенко М. Православна церква в Україні: століття розділень / Микола Денисенко ; [пер. з англ.: Д. Морозова, Ю. Вестель, А. Вестель]. — Київ : Дух і літера, 2019. — 372 с. — **Шифр зберігання в Бібліотеці: Б361299.** Проаналізовано історію Православ'я України упродовж ХХ століття. На базі архівного й опублікованого матеріалу

досліджено динаміку розгортання внутрішньоцерковних подій та взаємин українських церков з державами, в яких вони опинялися. Висвітлено питання боротьби за автокефалію української церкви та історію створення Української Автокефальної Православної Церкви (УАПЦ) в 1917 - 1930 р.р. Надано інформацію про етапи становлення православної церкви України в діаспорі – в Канаді та США.

10. Діанова Н. М. Розбудова УГКЦ на Одещині на початку XXI ст. / Н. М. Діанова // Південь України: етноіст., мов., культур. та реліг. виміри : зб. наук. пр. / Ін-т історії України НАН України. – Одеса, 2019. – Вип. 7. – С. 112-118. – **Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп18331-7** *Зазначено, що на сучасному етапі УГКЦ посідає вагоме місце в суспільно-політичному та духовному житті держави. Ідеї патріотизму, національної самосвідомості, духовного та культурного піднесення, які є важливими складовими діяльності греко-католицького духовенства, роблять церкву привабливою для частини українського населення, насамперед, інтелігенції та молоді, в різних регіонах країни, в тому числі й на Одещині.*

11. Житкова О. О. Київ як центр автокефального руху в роки Української революції / О. О. Житкова // Наук. зап. Серія : Іст. науки / Центральноукр. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. — Кропивницький, 2018. – Вип. 23. – С. 128-137. – **Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп16741-23.** *Проаналізовано специфіку становлення автокефального церковного руху в Києві впродовж 1917 - 1921 рр. Розглянуто вплив церковної політики українських урядів на культурно-релігійне життя у місті. Висвітлено структурні, ідеологічні та догматичні основи автокефального церковного руху, які затвердив Перший всеукраїнський православний церковний собор УАПЦ у Києві.*

12. Киридон А. М. Становлення помісної православної церкви в Україні (2016 – 2019 рр.) / А. М. Киридон // Південь України: етноіст., мов., культур. та реліг. виміри : зб. наук. пр. / Ін-т історії України НАН

України. – Одеса, 2019. – Вип. 7. – С. 179-189. – **Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп18331-7.** Створення помісної автокефальної Церкви резонує в кількох площинах: церковно-релігійній, історичній, політичній, геополітичній, безпековій, культурно-ціннісній, міжнародній тощо. На думку релігієзнавців, для України очевидним є знаходження в деякій переломній, кризовій точці – точці біфуркації, деякого нового стану, за яким, ймовірно відкривається новий горизонт подій. Політичний чинник, якщо розглядати його як локальну детермінанту релігійної ситуації в точці біфуркації, став каталізатором активізації процесу конституювання Помісної Церкви в Україні. Іншими словами, надання Томосу про автокефалію Православної церкви в Україні постало чинником впливу на всіх суб'єктів релігійної ситуації, вирішуючи низку питань з одного боку та загострюючи низку соціально-політичних ризиків – з іншого. Хоча процес реального об'єднання православних вірян довкола Помісної церкви триватиме ще певний час, має пройти так званий період звикання до нової моделі, однак з церковного погляду незалежність України від Росії вже стала фактом. Зміни, що відбулися в Україні на межі 2018 – 2019 рр. в церковному житті, є не лише подією релігійно-церковного життя, але й, водночас, масштабною політичною подією, елементом творення нації.

13. Кирило (Говорун С. М.; архімандрит; 1974-). Політичне православ'я: доктрина, що розділяє Церкву / Архімандрит Кирило (Говорун) ; пер. з англ. Олексія Панича. — Київ : Дух і літера, 2019. — 149 с. - **Шифр зберігання в Бібліотеці: Б361268.** Архімандрит Кирило Говорун - всесвітньо відомий православний богослов, автор та редактор 12 книжок, близько 350 книжкових розділів та статей двадцятьма мовами, доктор філософських наук та професор університетів у США, Швеції та Україні. У книзі «Політичне православ'я» о. Кирило аналізує політичні викривлення християнських норм вірування, поведінки та спільності, спричинені надмірним зближенням церкви та держави, а

також заграваннями церкви із секулярними ідеологіями. У нашу добу такі викривлення можна розцінити як «модерні єреси», серед яких чільне місце, на думку автора, посідають фундаменталізм, антисемітизм та націоналізм. Автор також пропонує шляхи повернення церкви від «політизованих неортодоксальних ортодоксій» до євангельського етосу.

14. Кирило (Говорун С. М.; архімандрит; 1974-). Риштовання Церкви: вбiк постструктуральної еклезиологiї / Архімандрит Кирило (Говорун) ; пер. з англ. Олексія Панича. — Київ : Дух і літера, 2019. — 310, [1] с. - *Шифр зберігання в Бібліотеці: Б361269* У монографії архімандрит Кирило Говорун відокремлює незмінне єство Церкви від її мінливих історичних структур, до складу яких він, зокрема, зараховує церковну ієрархію, канонічну територію, автокефалію, першість та чини служителів церкви. Такі структури є наче риштованням, яке оточує будівлю Церкви, але не є частиною цієї будівлі. Автор аналізує історичні структури Церкви на прикладі східного християнства.

15. Кирило (Говорун С. М.; архімандрит; 1974-). Трикутник рівноваги / Архімандрит Кирило (Говорун) // Дзеркало тижня. — 2019. — 27 груд. (№ 50). — С. 4. *Йдеться про партнерство церкви, суспільства і держави і ускладнення політичної картини в цілому. Зазначено, що після Майдану церковно-політичні відносини в Україні з двовимірних стали тривимірними. Якщо раніше це була сувора візантійська бінарність "церква—держави", то тепер це вже більш інтригуючий трикутник "церква—суспільство—держави". Як будь-який перехід із 2D у 3D, церковно-політична картинка стала складнішою, але тепер вона більше відповідає реаліям, які в Україні швидко розвиваються.* Текст: https://dt.ua/zepovit/trikutnik-rivnovagi-334121_.html

16. Кованда А. Для Філарета створять місію в Православній церкві України / Ангеліна Кованда // Газета по-українськи. — 2019. — 10 груд. (№ 96). — С. 9. *Йдеться про те, що Православна церква України створить у своєму складі організацію, яку очолить патріарх Філарет. Про*

це йдеться в офіційному повідомленні ПЦУ: "Враховуємо заслуги в розбудові Церкви й завершення ліквідації релігійної організації "Київська патріархія Української православної церкви Київського патріархату". А також позицію почесного патріарха Філарета. Варто утворити релігійну організацію у складі Православної церкви України у формі місії". Текст: https://gazeta.ua/articles/comments-newspaper/_dlya-filareta-stvoryat-misiyu-v-pravoslavnij-cerkvi-ukrayini/942223

17. Конституційні цінності: правова природа та практика реалізації : зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрНУ, першого Голови Конституц. Суду України Л. П. Юзькова та з нагоди присвоєння Хмельниц. ун-ту упр. та права його імені, (м. Хмельницький, 17 трав. 2019 р.) : [у 2 ч.] / НАПрН України, Конституц. Суд України, Хмельниц. ун-т упр. та права ім. Л. Юзькова, Євраз. асоц. правн. шкіл та правників. — Хмельницький : Хмельниц. ун-т упр. та права ім. Л. Юзькова, 2019. — **Ч. 1.** — 325 с. **Шифр зберігання в Бібліотеці: А800882-1.** *Зі змісту: Конституційні гарантії права на свободу совісті для сучасного українського віруючого / Н. С. Куліш. — С. 267-270.*

18. Кралюк П. Здобутки української Церкви / Петро Кралюк // Шлях перемоги. — 2019. — 11 груд. (№ 50). — С. 4. *Йдеться про розвиток Православної церкви України (ПЦУ) за перший рік її існування. Зазначено, що незважаючи на опір Російської православної церкви (РПЦ), ПЦУ вже визнана низкою православних церков світу.*

19. Кулагіна-Стадніченко Г. Сучасні дискурси релігійності в Україні / Г. Кулагіна-Стадніченко // Історія релігій в Україні : наук. щорічник / Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України, КЗ ЛОР "Львів. музей історії релігії". — Львів, 2019. — Вип. 29, ч. 2 : Історія релігій в Україні: актуальні питання. — С. 212-217. - **Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп17510-29/2.** *З'ясовано стан сучасної*

релігійності в Україні, простежено її тенденції та зміни. Вказано, що моніторинг релігійності українців фіксує постійне зростання релігійних громад. За даними Звіту про мережу церков і релігійних організацій в Україні Департаменту у справах релігій та національностей Міністерства культури України, станом на 1 січня 2018 року релігійна мережа складалась з 36 184 релігійних організацій. Зазначено, що держави з високими соціально-економічними показниками добробуту її громадян мають меншу затребуваність релігії, а їхні мешканці, які суб'єктивно вважають себе щасливими, часто не вдаються до релігійної компенсації.

20. Маглена В. Віра на війні / Володимир Маглена ; спілкувався Валентин Торба // День. — 2019. — 24 груд. (№ 237). — С. 4. Подано матеріали розмови з отцем Володимиром Магленою, священником, який першим на Луганщині перейшов з Української православної церкви Московського Патріархату (УПЦ МП) до Православної Церкви України (ПЦУ). За це йому довелося пожертвувати храмом, який він сам збудував на кошти пожертвувань. Основні теми бесіди – віра, патріотизм, війна, терпіння, принципівість та християнська любов. Текст: <https://day.kyiv.ua/uk/article/podrobyci/vira-na-viyni>

21. Матеріали круглого столу "Український конституціоналізм у сучасному вимірі", 24 черв. 2019 р. — Харків : Бровін О. В., 2019. — 170 с. - **Шифр зберігання в Бібліотеці: А799847** Зі змісту: Свобода віросповідання як невід'ємна складова свободи особистого самовизначення / Л. Менькова. – С. 87-89.

22. Мизак Н. Церковні стародруки Південної Буковини / Нестор Мизак, Андрій Яремчук // Богослов. вісн. : зб. наук. пр. / Богослов. від-ня Київ. Православ. Богослов. Акад. при філос.-теол. ф-ті Чернів. нац. ун-ту ім. Ю. Федьковича. — Чернівці, 2018. – № 18. – С. 18-32. – **Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп16911-18.** У межах дослідження історії розвитку Української Греко-Католицької Церкви (УГКЦ) охарактеризовано 24 стародруки та інші церковні книги, видані

друкарнями ставропігійських православних братств Львова, Перемишля, Почаївської і Києво-Печерської лавр. Особливу увагу звернуто на мистецтво оформлення книжкових гравюр та ідентифікацію західноукраїнських майстрів – граверів. На основі досліджень церковних стародруків Південної Буковини зроблено висновок про високу культуру книгодрукування в Україні та поширення їх у європейських країнах з православною та греко-католицькою конфесійною культурою.

23. Михайлуца М. І. Українська помісна церква: рефлексії на автокефалію й міжцерковний діалог / М. І. Михайлуца // Південь України: етноіст., мов., культур. та реліг. виміри : зб. наук. пр. / Ін-т історії України НАН України. – Одеса, 2019. – Вип. 7. – С. 303-310. – **Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп18331-7. Йдеться про рефлексії на сучасні процеси становлення Помісної церкви в Україні, після вручення митрополиту Київському і Всієї України Епіфанію 6 січня 2019 р. у соборі св. Георгія у Стамбулі Патріаршого і синодального Томосу про надання автокефального устрою Православній Церкві в Україні Святійшим Вселенським Патріархом Варфоломієм I, які у світі не є однозначними.**

24. Недавня О. Вплив виходу Української греко-католицької церкви поза Галичину на еволюцію релігійної та конфесійної ідентичності греко-католиків / О. Недавня // Історія релігій в Україні : наук. щорічник / Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України, КЗ ЛОР "Львів. музей історії релігії". — Львів, 2019. — Вип. 29, ч. 2 : Історія релігій в Україні: актуальні питання. — С. 207-212. - **Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп17510-29/2. Зазначено, що вихід Української греко-католицької церкви (УГКЦ), хай і обмежений, поза західноукраїнський регіон має помітний вплив на еволюцію її релігійної та конфесійної ідентичності: він привніс у цю Церкву еволюційні зміни на користь актуального прагматизму (у теоретичних розробках, організаційному облаштуванні та практичному душпастирстві).**

25. Нитка В. Посприяв у поїзді до Риму / Василь Нитка // Голос України. — 2019. — 19 груд. (№ 244). — С. 3. *Йдеться про допомогу, надану народним депутатом Василем Петьовкою в організації паломницької поїздки до Риму вірян та священників зі свого виборчого округу, до якого входять Тячівський і Рахівський райони. Зазначено, що паломників із Закарпаття прийняв Папа Римський Франциск, який перед аудієнцією також зустрівся з прочанами Мукачівської греко-католицької єпархії, що прибули на прощу з нагоди 30-річчя виходу з підпілля закарпатських греко-католиків.* Текст:

<http://www.golos.com.ua/article/325550>

26. Орел А. У єпархії помісної церкви відслужать Різдвяну літургію 25 грудня / Анна Орел // Газета по-українськи. — 2019. — 24 груд. (№ 100). — С. 2. *Подано інформацію, що у Волинській єпархії Православної церкви України (ПЦУ) вирішили двічі провести Різдвяну службу – 25 грудня 2019 року та 7 січня 2020 року. Це вперше, коли українські православні служитимуть таку літургію двічі у різні дні. Раніше митрополит ПЦУ Епіфаній заявляв, що повністю церква перейде на святкування Різдва 25 грудня, якщо це підтримають віряни. У листопаді 2019 року група парафіян звернулася з листом до митрополита Епіфанія, щоб Різдво відзначати двічі – 25 грудня і 7 січня.* Текст:

https://gazeta.ua/articles/ukraine-newspaper/_u-eparhiyi-pomisnoyi-cerkvi-vidsluzhat-rizdvyanu-liturgiyu-25-grudnya/944382

27. Павленко П. Західна Європа в тенетах цивілізаційного дрейфу від християнства до ісламу / П. Павленко // Історія релігій в Україні : наук. щорічник / Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України, КЗ ЛОР "Львів. музей історії релігії". — Львів, 2019. — Вип. 29, ч. 2 : Історія релігій в Україні: актуальні питання. — С. 225-232. - **Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп17510-29/2. Зазначено, що четверта хвиля ісламу – це "опосередкована" ісламізація християнського світу через**

масову, неконтрольовану, часом нелегальну міграцію мусульман із країн третього світу. Вказано, що сьогодні іслам за темпами зростання в Європі давно вже перекидає християнство, поступово перетворюючи традиційно католицькі чи протестантські країни на ісламські.

28. Сергєєва О. Історична подія: отець Іван Кулик став новим єпископом Української Греко-Католицької Церкви / Ольга Сергєєва // Проскурів. — 2019. — 5 груд. (№ 45). — С. 8. *Йдеться про проведені в кафедральному храмі Різдва Пресвятої Богородиці міста Хмельницького хіротонію і Чин інтронізації отця Івана Кулика на кафедрі єпископа Кам'янець-Подільської єпархії. Зазначено, що на урочистій події були присутні святі отці зі всього світу, представники духовенства різних конфесій, монашества, обласної та міської влади, вірячи.*

29. Скалецький М. Українське духовенство в обороні Української церкви та української культури / М. Скалецький // Історія релігій в Україні : наук. щорічник / Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України, КЗ ЛОР "Львів. музей історії релігії". — Львів, 2019. — Вип. 29, ч. 2 : Історія релігій в Україні: актуальні питання. — С. 217-225. - **Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп17510-29/2. *Простежено роль православного та греко-католицького духовенства в розвитку та підтриманні національної Церкви, культури та мови. Вказано, що однією з причин, яка негативно вплинула на становлення Української помісної церкви та її націоконсолідуєчу роль, стало підпорядкування Православної церкви в Україні Московському патріархату. Зазначено, що велике значення відіграло греко-католицьке духовенство у справі збереження та розвитку української національної культури та української мови.***

30. Служіння на фронті. Капелан отець Омелян // Звістка. — 2019. — 4 груд. (№ 5/19). — С. 4. *Висвітлено історію капелана 96-ої зенітно-ракетної бригади о. Омеляна (Білика). Зазначено, що настоятель*

Свято-Михайлівського храму у Калинівці духовно наставляє захисників України ще з часів Майдану. Разом із різними підрозділами наших військ він як капелан бував у найгарячіших точках АТО / ООС. Йому заборонено брати до рук зброю – його головне поле бою – душі і серця солдат. Отець Омелян розповів про служіння на фронті, стосунки між представниками різних конфесій у війську, про своє ставлення до ворога та до війни взагалі.

31. Смолін О. Теоретичні та практичні аспекти душпастирської опіки військовослужбовців в умовах сучасної України / Олександр Смолін, Микола Гелетюк, Євген Нікольський // Богослов. вісн. : зб. наук. пр. / Богослов. від-ня Київ. Православ. Богослов. Акад. при філос.-теол. ф-ті Чернів. нац. ун-ту ім. Ю. Федьковича. — Чернівці, 2018. — № 18. — С. 48-105. — **Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп16911-18.** *Йдеться про особливості душпастирської опіки в умовах війни на Сході України. Вказано, що у військовослужбовців, які брали участь в бойових діях, спостерігається так званий "донецьких синдром", що є виявом посттравматичного стресового розладу (ПТСР). Зазначено, що душпастирська опіка з такими військовослужбовцями буде спрямована на психотерапію зі зниження ПТСР та переосмислення свого життя.*

32. Соколюк С. М. Участь церкви у будівництві Військово-Морських Сил України та вихованні військових моряків (1992 – 2014 рр.) / С. М. Соколюк // Південь України: етноіст., мов., культур. та реліг. виміри : зб. наук. пр. / Ін-т історії України НАН України. – Одеса, 2019. — Вип. 7. — С. 446-458. — **Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп18331-7.** *Зазначено, що з перших днів формування та становлення ВМС ЗС України активну допомогу командуванню у вихованні особового складу надавали представники релігійних громад Криму та Севастополя – спочатку УПЦ (МП), а згодом – і УГКЦ та УПЦ (КП). Проте, представники УПЦ (МП), проповідуючи «слов'янську єдність», «братерство народів», намагалися поширити свій вплив на особовий склад ЗС України, і ВМС зокрема. Це стало одним із напрямків розв'язаної*

Росією проти України «гібридної війни», яка призвела у лютому – березні 2014 р. до збройної агресії та подальшої анексії Криму й тимчасової окупації частини території Донецької та Луганської областей.

33. Стеблак Д. М. Політико-правові аспекти формування моделі державно-церковних відносин у сполучених Штатах Америки / Д. М. Стеблак // Вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Серія : Питання політології. — Харків, 2018. — Вип. 34. — С. 81-87. - **Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп2601-34(2018). Розглянуто політико-правові аспекти формування моделі державно-церковних відносин у США. Описано нормативно-правову базу, яка регулює відносини держави і церкви в цій країні. Проаналізовано модель взаємовідносин держави та церкви в США в різних сферах. Досліджено особливості американської моделі державно-церковних відносин, визначено причини та фактори релігійної толерантності в країні. Проаналізовано погляди батьків-засновників американської Конституції – Т. Джефферсона і Дж. Медісона, які лягли в основу ставлення держави до релігійних питань. Охарактеризовано роль Декларації незалежності Сполучених Штатів, яка підписана 1776 року в Америці, затверджена Другим Континентальним конгресом північноамериканських колоній Великої Британії, Статуту Вірджинії про релігійну свободу «*Virginia Statute on Religious Freedom*» – законодавчого акта Вірджинії, який було прийнято Генеральною Асамблеєю штату 1786 р., Конституції США, яку було прийнято 17 вересня 1787 р. і яка набрала чинності 1789 р. та ратифікована в усіх 13 штатах. Досліджено роль Першої поправки – однієї з десяти, які склали Білль про права (*Bill of Rights, 1791*). Зазначено, що США – одна з найбільш релігійних країн світу. Населення США відвідує церкви регулярно. Важливе значення у виборах кожного наступного керівника країни має релігія. Майже всі найвагоміші заходи, промови політиків, клятви вищих державних службовців починаються словами з Біблії. Текст: <https://periodicals.karazin.ua/politology/article/view/12657>**

34. Тимофеев В. Филарета отправляют на пенсию / Виктор Тимофеев // КП в Украине. — 2019. — 13 дек. (№ 192). — С. 5. *Йдеться про те, що 15 грудня – річниця Об'єднавчого собору 2018 року, коли три українські православні церкви – УПЦ КП, УАПЦ та частина духовенства УПЦ МП – прийняли рішення створити Православну церкву України. Але лише через рік після її створення в новій церкві почалися розкольніцькі процеси. "КП" в Україні "розбиралася, що зараз відбувається в українському православ'ї.*

Текст:

<https://kp.ua/journal/pdf/archive/2019/december/13/>

35. Ферков К.-Ш. Приборкання реформатської церкви Закарпаття радянською владою в 1957 - 1964 рр. / К.-Ш. Ферков, І. І. Скиба // Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. Серія : Історія. — Ужгород, 2018. — Вип. 2 (39). — С. 47-51. — *Шифр зберігання в Бібліотеці : Бп15359-2(39).*

Зазначено, що післявоєнні десятиліття були чи не найтрагічнішим періодом в історії християнських церков Закарпаття. Державна ідеологія СРСР у формі войовничого атеїзму виключала існування альтернативного світобачення. Порівняно «ліберальна» політика середини 1950-х років змінилася жорсткою позицією державної влади СРСР та відповідно УРСР кінця 1950-х – початку 1960-х років щодо релігії й Церкви. Безперечно, усі ці чинники істотно звужували можливості легальної релігійної практики, але водночас не впливали кардинально на зниження активності віруючих, на що розраховували владні структури. Попри всі жорсткі випробування, реформатську церкву не змогли зламати. Церква надалі виконувала функцію важливого консолідуючого чинника для угорців краю і була серйозним противником атеїстичних планів влади. Мовна ізоляваність угорців від російськомовного (частково україномовного) державного апарату була їй на користь, зокрема, ускладнювала «висвітлення» її діяльності та процесів у її середовищі для апарату Ради у справах релігійних культів.

Проаналізовано процеси, що відбувалися у Реформатській Церкві Закарпаття у післявоєнний період. Визначено характер відносин між її керівниками та представниками радянської влади. Здійснено аналіз внутрішньої боротьби між лідерами окремих реформатських груп. Розкрито особливості політики радянської адміністрації у післявоєнні роки щодо Реформатської церкви Закарпаття, яка для угорців краю виступала важливим, етноконсолідуючим чинником. Окреслено стратегію виживання у нових умовах Реформатської церкви Закарпаття, індивідуальну поведінку її керівництва та вірних. Серед звинувачень, що висувалися радянськими репресивними органами на адресу реформатських священнослужителів, переважало інкримінування “антирадянської політичної діяльності” в період Чехословаччини чи Угорщини. Текст: file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Nvuulist_2018_2_8.pdf

36. Филипович Л. Релігійні і секулярні світи: проблеми взаємин з огляду на суспільні трансформації ХХІ ст. / Л. Филипович // Історія релігій в Україні : наук. щорічник / Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України, КЗ ЛОР ”Львів. музей історії релігії”. — Львів, 2019. — Вип. 29, ч. 2 : Історія релігій в Україні: актуальні питання. — С. 192-197. - **Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп17510-29/2. Зазначено, що нинішній період духовного розвитку України розглядається в контексті двох взаємодоповнювальних процесів: з одного боку, життя в Україні дедалі релігієзується, зовнішньо, кількісними показниками, а з іншого – вибудовується справжня секулярність, що ґрунтується не на боротьбі з релігією, не на протиставленні, а на розмежуванні функціонального призначення і сфер впливу релігійного і світського.**

37. Чепурний В. Скандальна хіротонія / Василь Чепурний // Голос України. — 2019. — 11 груд. (№ 237). — С. 10. Йдеться про хіротонію (висвяту) монаха Каллініка Чернишова на єпископа

Бахчисарайського, яка відбулася у Ніжині в старовинному козацькому Миколаївському соборі. На церемонію прибули архієреї Української православної церкви Московського патріархату (УПЦ МП) на чолі з митрополитом Онуфрієм Березовським. Як зазначив речник Православної церкви України (ПЦУ) архієпископ Чернігівський і Ніжинський Євстратій Зоря, Каллінік відомий тим, що активно сприяв окупації Криму Російською Федерацією навесні 2014 року, за що отримав відзнаку від окупантів. Крім того Каллінік (у миру Костянтин) Чернишов у своєму храмі у селі Уютне в Криму організував склад зброї для російських окупантів під час анексії Криму, в зв'язку з чим внесений до списку сайту "Миротворець" як пособник окупантів.

Текст:

<http://www.golos.com.ua/article/325132>

38. Чорна С. Архієпископ Кримської єпархії ПЦУ оголосив голодовку / Світлана Чорна // Голос України. — 2019. — 12 груд. (№ 238). — С. 8. *Йдеться про оголошення архієпископом Кримської єпархії Православної церкви України (ПЦУ) Климентом (Кущем) безстрокової голодовки на знак протесту проти утисків релігійної свободи в окупованому Росією Криму та виселення єпархії і собору святих рівноапостольних Володимира і Ольги з орендованого приміщення. Архієпископ закликає Українську державу втрутитися в ситуацію та наполягає на зустрічі з Прем'єр-міністром та представниками Міністерства культури України. Зазначено, що митрополит Київський і всієї України Епіфаній закликав уряд захистити Кримську єпархію від тиску окупантів, а російських чиновників "схаменутися та припинити злочин проти законів людських і закону Божого".*

Текст:

<http://www.golos.com.ua/article/325259>

39. Чорна С. Кафедральний собор ПЦУ у Сімферополі знову обікрали / Світлана Чорна // Голос України. — 2019. — 11 груд. (№ 237). — С. 7. *Йдеться про події в релігійному житті України. Окреслено ситуацію навколо кафедрального собору святих рівноапостольних*

Володимира і Ольги Православної церкви України (ПЦУ) в Сімферополі, який нещодавно вдруге обікрали. Зазначено, що в лютому 2019 року російське міністерство майнових і земельних відносин окупованого Криму виступило з вимогою звільнити орендоване Кримською єпархією на 50 років приміщення, пояснивши це закінченням терміну дії угоди з Українською православною церквою Київського патріархату (УПЦ КП). Крім того, в управлінні російського міністерства юстиції Криму втретє відмовлено в реєстрації української православної парафії в анексованому Криму. Надано інформацію про Синод ПЦУ в Києві, на якому було розглянуто питання щодо положення Почесного Патріарха Філарета та забезпечення умов його життя і діяльності у зв'язку із завершенням процедури ліквідації УПЦ КП. Враховуючи особливі заслуги Патріарха у розбудові церкви, прийнято рішення утворити у складі ПЦУ релігійну організацію у формі місії, забезпечити пожиттєве утримання колишнього Предстоятеля УПЦ КП Філарета і фінансування місії за рахунок відрахувань від Володимирського собору у Києві. В грудні 2019 року в Києві також відбувся собор Української православної церкви Московського патріархату (УПЦ МП), на якому оголошено про розірвання церковного спілкування з Православною церквою Греції та Олександрійським Патріархатом через визнання ними автокефалії Православної церкви України. Текст: <http://www.golos.com.ua/article/325169>

40. Чорна С. "Наша Церква об'єднує всю країну: із заходу на схід, із півдня на північ" / Світлана Чорна // Голос України. — 2019. — 14 груд. (№ 241). — С. 12. Йдеться про Православну церкву України (ПЦУ), яка постала після Об'єднавчого собору, що відбувся 15 грудня 2018 року у Святій Софії. Наведено коментарі митрополита Київського і всієї України Епіфанія щодо розбудови ПЦУ та її визнання в світі. Текст: <http://www.golos.com.ua/article/325332>

41. Чорна С. У США розглянуть законопроект, що засуджує переслідування вірян на окупованих Кремлем територіях / Світлана

Чорна // Голос України. — 2019. — 18 груд. (№ 243). — С. 5. *Йдеться про законопроект щодо підтримки свободи віросповідань у Криму та на Донбасі, внесений в Конгрес США конгресменами Джо Вілсоном і Еммануелем Клівером. У законопроекті зазначається, що Росія чинить тиск та переслідує вірян Православної Церкви України (ПЦУ), Української греко-католицької церкви (УГКЦ), Свідків Єгови та протестантів. Згідно із законопроектом, Президент США буде зобов'язаний брати до уваги факти порушення прав вірян на окупованих Росією територіях під час ухвалення рішення щодо внесення Росії до переліку країни, дії яких викликають особливу стурбованість через переслідування за релігійною ознакою.* Текст: <http://www.golos.com.ua/article/325465>

42. Шкрібляк М. Церковні братства та їх роль у збереженні національно-релігійної ідентичності в умовах двох еkleзіальних реальностей (православної й унійної) / Микола Шкрібляк, Паїсій Кухарчук / Богослов. вісн. : зб. наук. пр. / Богослов. від-ня Київ. Православ. Богослов. Акад. при філос.-теол. ф-ті Чернів. нац. ун-ту ім. Ю. Федьковича. — Чернівці, 2018. — № 18. — С. 111-131. — **Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп16911-18.** Проаналізовано специфіку наукової церковно-історичної об'єктивної проблематики походження, функціонування та ролі церковних братств як поза ієрархічних структур у збереженні церковно-релігійного життя православних і розвитку духовно-культурного життя українського народу загалом в період раннього модерну. Значну увагу приділено основних формам та методам боротьби церковних братств за відновлення православної ієрархії й легалізацію її діяльності у 1820-1830-ті рр.

43. Щеткина Е. Зачем Баканов сходил попить чайку к Епифанию / Екатерина Щеткина // Деловая столица. — 2019. — 9 дек. (№ 49). — С. 23. *Йдеться про зустріч голови Служби безпеки України Івана Баканова з предстоятелем Православної церкви України митрополитом Київським Епіфанієм. В заявах прес-служб повідомлено,*

що під час зустрічі обговорено питання міжконфесійного миру, процес становлення української церкви та церковну ситуацію в Криму.

**Підготовлено відділом інформаційного забезпечення органів
влади Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого**

Відповідальний за випуск: Зайченко Н.Я.

16.01.2020